

Preek gehouden op 23 februari 2025
in de Westerkerk Amsterdam
Romeinen 12:1-8 Lukas 6:36-38 Westerkerk
door ds. Herman Koetsveld

Die Paulus toch. Werkelijk alles haalt hij uit kast om zijn lezers in Rome te overtuigen van het nieuwe begin dat God in Christus met heel de wereld heeft gemaakt. Elf lange en - eerlijk is eerlijk - soms akelig lastige hoofdstukken heeft hij nodig om zo precies mogelijk te spreken over de betekenis van Christus' opwekking uit de dood. En van daaruit met terugwerkende kracht dus ook over de betekenis van zijn lijden en dood. En dat alles toegespitst op de vraag hoe Israël en de vroege kerk, joden en christenen met elkaar verbonden konden blijven. (Dramatisch genoeg heeft de kerk deze poging niet omarmd met alle historische ellende van dien.)

Na het uitlegdeel, volgt wat Paulus betreft het toepassingsdeel en staan de werkwoorden vanaf dit hoofdstuk 12 nu in de gebiedende wijs. Met als opmaat deze gedachte: 'Wordt niet gelijkvormig aan deze eeuw, maar wordt hervormd in vernieuwing van het denken, zodat gij kunt toetsen wat de wil van God is: het goede en welbehaaglijke en volmaakte.' (Even tussen haakjes: in het moeizame Samen-op-Wegproces dat 20 jaar geleden uitmondde in de Protestantse Kerk van Nederland was er altijd wel een lolbroek die deze tekst iets te kort citeerde met: 'verander, wordt hervormd'.)

Volgens de apostel is het duidelijk: het kan niet anders dan dat de ethiek, de moraal, de manier van denken en heel ons doen en laten grondig beïnvloed wordt door het geloof in de gekruisigde en opgestane Heer. Wat een spannend en zo intens thema, nu in enkele weken de hele bestaande wereldorde is omgegooid; volgens een commentator in de krant van gisteren is onze wereld nu opgedeeld in roofdieren en prooien. Wat doet dat met ons persoonlijk, met onze samenleving, en ook met onze geloofsgemeenschap?

'U moet uzelf niet aanpassen aan deze wereld', zo opent de Nieuwe Vertaling 'Wordt niet gelijkvormig aan deze eeuw' zegt de Naardense Bijbel. Dat vind ik op voorhand al een buitengewoon spannende opmerking. Ja, die vroege christelijke kerk, de mensen van de weg, zoals ze toen heetten, die waren inderdaad anders dan anders, die weigerden inderdaad zich aan te passen. Vrouwen hadden een gelijkwaardige plaats; de gelovigen deelden geld en goed met de armen; ze weigerden dienst te doen in de Romeinse legioenen; ze boden geen gewapend verzet bij onderdrukking en arrestatie; ze zwoeren uit principe niet op de naam van de keizer; en eerder verkozen ze het martelaarschap dan hun geloof te verloochenen. En dat alles met een beroep op Jezus als hun Kurios, als hun Heer.

Niet aanpassen aan deze wereld, niet je laten inpakken door de geest van deze tijd. Wat een huiswerk. Wat een geestwerk. Dat met elkaar, te zoeken, te verwoorden, te delen, uit te dragen, Stel, je wilt inderdaad veranderen – en

wie wil dat ten diepste niet? wat moet je dan doen? Of wat moet je dan laten?
Hoe pak je dat eigenlijk aan?

En precies op dit punt wil Paulus zijn lezers helderheid verschaffen. Verander. Het werkwoord dat hier staat heeft als stam: metamorfose. Door de commercie een omarmd begrip, want het raakt aan iets dieps in onszelf. Het onvolmaakte kleeft immers op alle manieren aan ons alle therapieën en zelfhulpboeken en – cursussen ten spijt. Je bent niet tevreden met jezelf. Je voelt je klein en nooit uit de verf komen door de opgeschroefde verwachtingen van alles en iedereen om je heen. Dit moet je kunnen, zo moet je zijn, zus moet je eruit zien.

Maar jij ervaart iets heel anders. Een vermoeden van waar het werkelijk om zou moeten gaan. En dan botst het in jezelf. En dan kan het zomaar botsen met de mensen om je heen. Wat zou je graag anders willen. Niet minder dan een metamorfose, een innerlijk veranderingsproces waar je gelukkig en vrij van zou worden. Dat je wel uit de verf zou komen. Een ander mens wil je zijn, maar wel jij. Wel jij met jouw ik, jouw identiteit, jouw naam en alles wat daar voor staat.

Geloven in Christus is voor Paulus: geloven in zo'n metamorfose, geloven in zo'n innerlijk veranderingsproces, wat heet, zo'n innerlijke vernieuwing.

Wat verandert er dan? Wat vernieuwt zich dan? Wat ondergaat een metamorfose. Het gaat om de verandering, vernieuwing van je denken. Je kunt hier ook vertalen met je gezindheid, of met je vermogen om te oordelen, te wikken en te wegen. Hier is de theoloog, maar ook de mysticus Paulus aan het woord. Het geloof is een gave en geen verdienste; zo heeft hij het de eerste 11 hoofdstukken bij voortduring bijna tot vervelens toe herhaald.

Maar wat volgt: de vraag naar wat dat dan betekent in ons leven in deze tijd, voor ons doen en laten, voor de wijze waarop wij ons als burgers, maar ook tegelijkertijd als gelovigen manifesteren in de samenleving; dan komt het hierop aan: op de vernieuwing van ons denken, van onze innerlijke gerichtheid. En dat alles vanuit het diepe besef dat Christus daarin de spil is waar alles om draait, de levende werkelijkheid in de Geest in ons midden, de vrijheid waarin we gesteld zijn van welk oordeel, verwachtingspatroon of opgelegde waarheid dan ook.

En vanuit dit kloppende hart van het geloof komt apostel te spreken over ons, die gemeenschap die in de Geest van Christus bijeen komt en tot een gemeenschap wordt gemaakt. En dan is er die beeldspraak, die metafoor van het lichaam: één lichaam in Christus, maar met al die onderscheiden lichaamsdelen waarin een ieder een eigen functie heeft. Soms in het oog springend en zichtbaar voor iedereen, soms nauwelijks of niet zichtbaar, maar o zo noodzakelijk voor het welzijn en de gezondheid van het lichaam.

Genadegaven noemt Paulus het, die bijdragen die een ieder levert. En nooit gaat het dan om meer of minder, maar om dat unieke persoonlijke dat ingebracht wordt in wie je bent, in wat in en met jou tot een geheel wordt, hoe verschillend we ook zijn van elkaar. En is dat nu in deze zo verwarrende tijd van een onschatbare betekenis, ook voor de samenleving nu. Dat we nooit ons mogen neerleggen bij de indeling van de roofdieren met de macht en de prooien van de kwetsbaarheid, maar als een van God gegeven tegenbeweging of een oefenplaats in Christus daartoe geroepen zijn: dat te doen wat we kunnen doen, ieder naar haar of zijn van God gegeven mogelijkheden elkaar daarmee aanvullend en opbouwend. Met het woord, of creativiteit. Met hulp aan wie dat zo nodig heeft. Met de troost en de kracht van lied en muziek. Met die vraag aan de ander: hoe gaat het met je? En zo eindeloos veel meer...

Ook de lezing van Lukas heeft het over die houding als hij Jezus citeert: wees barmhartig, zoals God de Vader dat is. Een van de mooiste woorden van de Bijbel. Wees barmmoederlijk, zo zou het ook vertaald kunnen worden. Oftewel, leef vanuit de ontvankelijkheid, de bescherming, de liefde, het geduld, de oorspronkelijkheid, de eerlijkheid, de verwachting van de komende vrede.

Paulus roept ons op in dat proces van verandering, vernieuwing, metamorfose dus, te toetsen wat de wil van God is en hij vat dat dus samen met drie woorden: het goede, het welgevallige en het volmaakte. Drie woorden die stuk voor stuk de richting naar morgen bepalen, inkleuren.

Juist vanuit de trauma's door de intense slechtheid van de mens als hij met tomeloos geweld de ander te lijf gaat, is er de hartstocht voor de vrede: de wil van God: het goede. Juist vanuit de ziekte, het ongeluk, de moeiten om overeind te blijven, is er het eindeloze onderzoek en verfijning van de therapie, de hulp aan elkaar, de menselijke nabijheid. Gods wil: het welgevallige.

Juist vanuit onze angst voor de altijd aanwezige werkelijkheid van aftakeling en de keiharde confrontatie met het onvolmaakte: de dood, is er ons verlangen naar momenten van geluk, van opgaan in de zo dragende en alles in zichzelf opnemende harmonie van de natuur of van de muziek. Gods wil, het volmaakte.

Heel ons leven, hoe onze levensweg ook loopt, heel het zijn, heel de werkelijkheid strekt zich daar naar uit en wel het meest als het tegendeel zich op een onthutsende manier zich aan ons opdringt: naar wat de Eeuwige voor ogen heeft: het goede, het welgevallige en het volmaakte. Christus gaat ons daarin voor, wij zijn lichaam, al die zo verschillende mensen, maar ze horen bij elkaar, vullen elkaar aan, scheppen vandaag zingend, biddend, delend, luisterend en sprekend een nieuwe morgen – in Jezus' naam.

En om dat te zien, en daar soms – al is het maar voor even – van te ervaren: daarom die vernieuwing van ons denken, die hervorming van onze gezindheid.

De gezindheid die die ene mens ons leert. De gekruisigde, zo diep herkennen wij God. Tegelijkertijd de opgestane, zo geestrijk, zo nieuw nabij hopen wij op God. Ons denken, onze gezindheid, heel ons leven wordt erdoor aangeraakt. Als een metamorfose, zo nieuw, zo totaal anders nieuw. Daartoe schept de Eeuwige, zo lang wij ademen in ons de kracht, om in alles te vertalen waartoe wij zijn gedacht. Godzijdank. Amen!